

samen®

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging 'Samenwerking' B.A.

December 2018

Fotoserie Patricia Kockelkorn

Inhoud

- 05 **Redactioneel**
- 06 **Afscheid Evert Bartlema**
Dankwoord uit de ledenraad
- 07 **Bestuurscolumn**
Nogmaals het coöperatieve gedachtegoed
- 09 **Brieven van leden**
Antwoord aan Rob Mommers & reactie op Frits Melles
- 14 **Estafettecolumn**
Bomen over bomen
- 18 **Het wonder van de Nieuwe Manhuispoort**
Kabouters aan het werk?
- 20 **Hoe sociëteit Olofspoort binnen Samenwerking kwam**
Jezusmina, wat een vlaggen toen nog op Koninginnedag
- 28 **Onze wijkagent**
Interview met Linda Smit
- 30 **Uit het kantoor**
Directeur Bart Geerink stelt zich voor

04

05

Redactioneel

In het septembernummer van SAMEN hebben we uitgebreid aandacht besteed aan het vertrek van directeur Evert Bartlema. In dit nummer stelt de nieuwe interim-directeur Bart Geerink zich aan u voor. De gaande en de komende man dus. Ook letterlijk, want tot nu toe hebben we nog geen vrouw als directeur gehad. Evert Bartlema nam op 12 september afscheid van de ledenraad en op 28 september was zijn afscheidsreceptie, waar hij en passant een 'schuldig geheim' onthulde. Op beide gebeurtenissen komen we nog even terug.

Rob Mommers vervolgt zijn verhandeling over de coöperatie. In de bestuurscolumn in het septembernummer van SAMEN vroeg hij zich af waarom Samenwerking zo ongeveer als enige nog een coöperatieve woonvereniging is. En hij vroeg de lezers van SAMEN om hun mening over de vraag of het coöperatieve gedachtegoed nog van belang is voor onze leden. Tot zijn teleurstelling kregen hij en de redactie slechts één reactie, van Dorothee Oorthuys. Zij gaat met name in op de historische achtergrond. In de jaren zeventig (van de vorige eeuw) meldde een groot aantal voormalige leden van de studentenvereniging Olofspoord zich aan als lid van Samenwerking. Velen wonen hier nu nog. SAMEN interviewde op een warme zomeravond in augustus Jan Donkers, Bertus Hendriks en Bert Vuijsje. De roerige jaren zestig kwamen weer langs, waaronder de bezetting van het Maagdenhuis. Tijdens de eerste 4 meiherdenking bij het herinneringsmonument in de Gerard Terborgstraat kwam SAMEN in gesprek met wijkagent Linda Smit. In dit nummer kunt u het interview lezen. De ruil- en weggeefbibliotheek in de onderdoorgang naar de binnentuin aan de Gerard Terborgstraat is een groot succes. Althans afgemeten naar de aantallen boeken die de in de loop der tijd aldaar verrezen boekenkasten vullen. Toch is daar iets merkwaardigs aan de gang. SAMEN dook erin. De inleverdatum voor het maartnummer van SAMEN is 1 februari 2019. De redactie stelt uw bijdragen zeer op prijs. De redactie wenst u goede feestdagen en een voorspoedig 2019.

Elke editie van SAMEN wordt opgesierd door een fotoserie van onze huisfotograaf Patricia Kockelkorn. Ditmaal richt zij de lens op de fraaie voordeuren van ons monumentaal bezit.

Afscheid Evert Bartlema van ledenraad

06

Foto: Reinder Tonkens

Op 12 september vond de laatste vergadering van de ledenraad plaats in aanwezigheid van oud-directeur Evert Bartlema, die Samenwerking op 1 oktober heeft verlaten. Jacques Bettelheim richtte tijdens de vergadering vanuit de ledenraad het woord tot de scheidende directeur. Hij stelde dat niet iedereen zich zal realiseren wat

Bartlema de afgelopen drie jaar voor Samenwerking heeft betekend, maar dat dat nog zal komen. Hij begon in een belangrijke periode, waarin hij volgens Bettelheim een zeer wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van Samenwerking. Daarmee doelde hij op Bartlema's betrokkenheid bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleidsplan, maar ook op zijn belangrijke rol bij het realiseren van het plan om statushouders huisvesting te verlenen*. Bettelheim, die als toenmalig voorzitter Bartlema in diens eerste jaar als directeur van nabij heeft meegemaakt, heeft hem leren kennen als een zeer ervaren, kundig en superaardige man; eigenschappen waarvan zijn nieuwe werkgever, !WOON, nog veel plezier zal beleven. De afscheidstoespraak ging vergezeld van een stoffelijke blijk van waardering in de vorm van een boek.

* Dat zijn betrokkenheid bij vluchtelingen niet uit de lucht kwam vallen onthulde hij op vrijdagmiddag 28 september tijdens zijn afscheidsreceptie. Daar 'bekende' hij dat hij al in de zeventiger jaren bij Samenwerking betrokken was, namelijk als kraker van een leegstaande woning in de Gerard Terborgstraat. Het was de tijd van de Vietnamese bootvluchtelingen. De woning werd vrijwillig door hem verlaten onder voorwaarde dat er een vluchtelingengezin in gehuisvest zou worden. Dat werd toegezegd, maar uiteindelijk weigerde het betreffende gezin het pand te betrekken.

BESTUURSCOLUMN

Coöperatie: levend of fossiel?

Rob Mommers

Dit tweede deel van mijn column over onze coöperatie en vooral over de vraag in welke mate de coöperatieve gedachte nog leeft, zal wat in mineur beginnen. Daar zijn een paar redenen voor.

07

1. Mijn vorige column eindigde met een oproep: ik was benieuwd naar uw inzichten, bijdragen en meningen over dit onderwerp. Die oproep heeft welgeteld één - zeer gewaardeerde - reactie opgeleverd: een brief van mevrouw Oorthuys, waarin zij vooral ingaat op een aantal historische aspecten. Haar bijdrage vindt u elders in deze editie van Samen. Maar toch: maar één reactie.

2. We hebben inmiddels verkiezingen voor de ledenraad achter de rug. Digitaal deze keer, in de veronderstelling dat wij het leden hiermee makkelijker zouden maken van hun stemrecht gebruik te maken. De opkomst: circa 15%. Bij een referendum zou de opkomstdrempel niet gehaald zijn. Gewoon een lage opkomst dus. Niet een teken van grote betrokkenheid.

3. Sommige leden zien hun lidmaatschap van de coöperatie kennelijk vooral als een middel om duidelijk te maken wat zij NIET willen. Zie de berichtgeving over het treurige einde van het initiatief om ter gelegenheid van ons 110-jarig bestaan een kunstwerk aan te schaffen en op een mooie zichtplek als symbolisch gebaar aan de gemeente Amsterdam te schenken. Er waren meer donateurs in de crowdfunding (die daarmee dus blijk gaven van hun steun voor dit initiatief) dan tegenstanders, maar de minderheid liet zich harder horen en deed dit op zodanige wijze dat de kans op goedkeuring en subsidie van het stadsdeel Zuid tot nul daalde. Einde initiatief. Zonde ook van de inspanningen van een enthousiaste groep bewoners die bijna negen maanden aan de voorbereidingen heeft gewerkt.

Iedereen heeft recht op zijn mening, maar erg constructief was het allemaal niet.

Gelukkig zijn er ook andere tekenen, die wel duiden op een grote betrokkenheid. Zo bewonder ik het voortdurende enthousiasme en de grote inzet van tal van vrijwilligers, zowel bij De Coenen als bijvoorbeeld bij het onderhoud van de tuin in de Harmoniehof en de binnentuin tussen de Gerard Terborgstraat en de Roelof Hartstraat. En niet te vergeten: de grote inzet van vele vrijwilligers om “onze” statushouders op weg te helpen in de Nederlandse samenleving. Maatschappelijke betrokkenheid en een gezamenlijke inzet. Maar heeft dit ook iets met onze coöperatie te maken? In andere buurten zie je bijvoorbeeld de opkomst en het succes van stadsdorpen. Dat zijn geen coöperaties, maar gewoon burgers die iets willen bijdragen aan hun omgeving en hun medemens. De wekelijkse markt op het plein op de hoek van de Jacob Obrechtstraat en de Johannes Verhulststraat is dan wel weer met een coöperatie begonnen.

08

Ik ben er dus nog steeds niet achter: heeft de coöperatieve gedachte voor onze leden eigenlijk nog wel waarde? Of geldt dat maar voor een deel van de leden, bijvoorbeeld de huurders? En zien andere leden het lidmaatschap als zoiets als het ANWB-lidmaatschap of een verzekering die je misschien niet meer nodig hebt, maar steeds vergeet op te zeggen, omdat de premie eigenlijk ook heel laag is? We gaan dit opnieuw ervaren (of niet natuurlijk) bij het vervolg van de discussie over de governance: de door velen gewenste nieuwe bestuurlijke inrichting van onze coöperatie. Daarbij gaat het om het opnieuw vormgeven van drie aspecten: zeggenschap van leden, bestuur en toezicht. Als u dit leest, is er een traject gestart dat beoogt niet alleen de structurele aspecten van deze herinrichting van onze vereniging vorm te geven, maar dat vooral gericht is op de culturele en gedragskant: hoe gaan wij binnen de vereniging eigenlijk met elkaar om en wat vinden wij daarvan? Uiteraard zullen geïnteresseerde leden hierbij betrokken worden. U zult daar via een van onze media voor uitgenodigd worden. Ik mag hopen dat mijn enigszins sombere gedachten over de mate waarin de coöperatieve gedachte leeft gelogenstraft zullen worden door uw actieve inbreng.

BRIEVEN VAN LEDEN

Antwoord aan Rob Mommers

Dorothee Oorthuys

Rob Mommers vroeg zich af in de bestuurscolumn in ‘Samen’ van september 2018:

- hoe kan het dat wij na al die jaren nog steeds een coöperatie zijn en dat de andere woningverenigingen, die in het jaar van onze oprichting talrijk waren, opgegaan zijn in woningcorporaties?
- is het coöperatieve gedachtegoed nog van belang voor onze leden?

09

In de 19e eeuw ontstonden particuliere initiatieven voor sociale woningbouw, waaronder veel kleine coöperatieve verenigingen, gefinancierd door welgestelden/filantropen. Begin twintigste eeuw werden meer bouwverenigingen opgericht, nu met overheidssteun. Dit werd mogelijk door de Woningwet (1902), die bedoeld was om de smerige onderkomens van arbeiders te verbeteren en het werk van de bouwverenigingen uit de 19e eeuw op grote schaal te doen navolgen. Al snel bleek dat coöperatieve bouwverenigingen pas toegelaten werden tot steunfinanciering na tijdrovende aanpassingen in de statuten (schrappen van winstuitkeringen aan leden). Daarom koos 96% van de nieuwe bouworganisaties voor het verenigingsmodel en niet meer voor de coöperatieve versie. Door genoemde aanpassing is een belangrijk verschil tussen bouwvereniging en coöperatieve bouwvereniging verdwenen. Wel moet een coöperatie met haar leden overeenkomsten sluiten en handelen in een economisch belang van haar leden, in tegenstelling tot een vereniging, die een maatschappelijk belang moet dienen.

Woningwetsteun

De woningbouwverenigingen die met Woningwetsteun werden opgericht, gingen later, onder druk van de overheid, op in de grote

autonome woningcorporaties van nu. Binnen deze corporaties met tienduizenden woningen in beheer, wordt alles door professionele bestuurders besloten en door betaalde krachten uitgevoerd. Het vrijwilligerswerk in bestuur en vereniging hield met deze schaalvergroting gaandeweg op en de leden werden woonconsumenten van stichtingen. Hoe deze verandering zich voltrok, is te lezen in Het bewoonbare land van Wouter Beekers, inclusief latere financiële malversaties van corporatiebestuurders, een risico waar al in 1903 voor gewaarschuwd werd door Den Haag.

In 1908 werd Samenwerking opgericht door en voor hogere ambtenaren die geen geschikte woning in Amsterdam konden vinden. Voor de schaars aangeboden koophuizen achter het Concertgebouw of in de grachtengordel was hun inkomen ontoereikend. De gemeenteraad ging, op voorspraak van wethouder Floor Wibaut, akkoord met een speciale regeling voor deze groep woningzoekenden, de ambtenaren die de groeiende stad hard nodig had. Dat Samenwerking zich als kredietwaardige woningvereniging bewezen had door zelf al woningen te bouwen, werkte hierbij mee. Zij stelde hogere financiële eisen aan haar leden-bewoners, zoals een aandeel ter hoogte van de jaarhuur. De oprichters van Samenwerking kozen na overleg met de overheid wel voor een coöperatieve vereniging (= coöperatie)!

50 jaar looptijd

Die speciale regeling voor Samenwerking kwam ten slotte: van rijk en gemeente een voorschot dat met rente in 50 jaar moest worden terugbetaald én een eenmalige tegemoetkoming à fonds perdu voor de enorm gestegen bouwkosten na de Eerste Wereldoorlog. Door de lening, die in 1919 beschikbaar kwam voor de derde bouw van 800 woningen rond de Harmoniehof, meende de overheid zich te kunnen bemoeien met de gang van zaken binnen Samenwerking, zoals de hoogte van de huren. Hoe groter de jaarlijkse winst, hoe sneller kon worden terugbetaald. Daarom werd er ook gekibbeld over het niveau van onderhoud en diensten aan de leden-bewoners. Kon dat allemaal niet wat minder.....vond de gemeente! Het is dus te begrijpen dat Samenwerking al gauw elke bemoeienis van buitenaf wilde beperken. Hoewel de Woningwet bedoeld was om de initiatieven van particulieren te ondersteunen, heeft die er volgens

Uit het zesde jaarverslag 1913/1914 van ACW Samenwerking:
*'Een huis gezond en niet te duur
Gebouwd met variatie
't Bezit gemeen en zelfbestuur
Ziedaar deez' coöperatie'*

Beekers ook toe geleid dat het oude gevoel van iets gezamenlijks ondernemen uit de volkshuisvesting verdween. Zo niet bij Samenwerking. Al in de jaren dertig had zij geweigerd zich aan te sluiten bij de Federatie van Amsterdamsche woningbouwverenigingen. Niet alleen omdat zij haar uitzonderingspositie wenste te behouden, maar bestuur en ledenraad vreesden dat dit lidmaatschap op den duur de zelfstandigheid van Samenwerking zou ondermijnen. Subsidieaanvragen voor latere renovaties werden overigens uitsluitend toegekend op grond van onze monumentenstatus.

Ik denk dat door de kritische houding van een grote, betrokken ledenraad en een evenzo betrokken bestuur - vrijwilligers - Samenwerking na 110 jaar nog altijd een levendige, financieel gezonde coöperatieve vereniging is, met een overzichtelijk aantal woningen. Een grote betrokkenheid leidt volgens deskundigen echter soms ook tot een zekere onverdraagzaamheid. Dat was zo en dat is nog steeds zo. 'Redekavelen in een coöperatieve organisatie van mondige mensen' noemde Ileen Montijn dat in haar recensie van mijn boek over Het Nieuwe Huis, NRC 18 juli 2014. Lastig? Zie het als teken van ongerustheid..... en als slijpsteen.

Bronnen:

1. Gemeenteblad 1917-1919; Coöperatief wonen tussen ideaal en werkelijkheid.
2. Geschiedenis vd Coöperatieve Woningvereniging Samenwerking 1908 - 1948, doctoraalscriptie J.W. Kluit, 1987;
3. Het bewoonbare land. Geschiedenis van de volkshuisvestingsbeweging in Nederland, Wouter Beekers, promotieonderzoek, Boom, 2012;
4. Het Nieuwe Huis, Barend van den Nieuwen Amstel, Dorothee Oorthuys, 2014;
5. www.legalletters.nl/2016/06/13/

BRIEVEN VAN LEDEN

In het septembernummer van SAMEN stond een ingezonden brief van Frits Melles. Seya Dalderup reageert

12 Merkwaardig toch dat personen die zelden of nooit reguliere vergaderingen van de ledenraad bijwonen dit weten te wijten aan 'de sfeer' en zelfs spreken van een veenbrand. Volgens hen 'blijkt' het vertrek van de directeur zelfs hier mede oorzaak van te zijn. Zou dat ook gebaseerd kunnen zijn op onvolledige informatie? Het is te prijzen dat bestuur en ledenraad van hun betrokkenheid blijk geven, maar zou er niet eens voortvarender gewerkt kunnen worden aan een statutenwijziging? Er is dynamiek genoeg, maar frustratie alom, bijvoorbeeld over het niet goed doordachte voorstel tot aanpassing van de statuten in de afgelopen algemene ledenvergadering met betrekking tot het voorzitterschap van de vergaderingen van de ledenraad. Ja, wat daaraan te doen? Als regelmatig toehoorder ben ik van mening dat verbetering van de vergadertechniek in belangrijke mate ten goede zou kunnen komen aan deze uitputtende vergaderingen - en dat niet alleen wat betreft de tijdsduur. Het is hoog tijd voor de Statutencommissie om eens voorrang te geven aan de mogelijkheid eindelijk een technisch en ONAFHANKELIJK voorzitter te benoemen, al is het maar als experiment. De zwijgende meerderheid kan dan ook eens acte de présence geven als toehoorder. Oordelen kan pas op basis van hoor en wederhoor.

Naschrift Frits Melles

Ik beperk mij in mijn reactie tot de eerste alinea, die ingaat op mijn stukje in het vorige nummer van 'Samen'. Ik schreef daar dat de, al jaren bestaande, slechte sfeer tussen het bestuur en (sommige leden van) de ledenraad voor mij tot dusver een reden was om de vergaderingen van 'Samenwerking' te mijden. Mw. Dalderup lijkt nu te ontkennen dat die sfeer vaak slecht is (geweest). Dat is misschien een kwestie van smaak. Zelf heb ik de felle toon waarop partijen soms tegen elkaar spraken als onaangenaam ervaren. Maar er zijn ook verschillende leden van het bestuur en de ledenraad die teleurgesteld over die sfeer vroegtijdig het toneel hebben verlaten. En de directeur noemt de slechte sfeer in zijn ontslagbrief ook als een reden voor zijn vertrek. Ten slotte: Ik heb - uiteraard - niet beweerd dat zijn vertrek de oorzaak van die slechte sfeer zou zijn.

13

Foto: Patricia Kockelkorn

Bomen

Joan Baggerman

Na afloop van de 4 meiherdenking dit jaar bij het monument in de Gerard Terborgstraat, vroeg Paul Krijnen, de schrijver van de vorige estafettecolumn, of ik het stokje van hem wilde overnemen. Paul en ik kennen elkaar langer dan veertig jaar. Dat is heel normaal op onze leeftijd. Maar niet normaal is dat ik niets wist van Pauls hobby bomen kijken. Misschien heeft mijn onwetendheid te maken met het feit dat we elkaar leerden kennen in een vrijwel boomloze omgeving, de Bijlmermeer in de jaren zeventig. Ik herinner me een grote zandvlakte waar auto's tot vlak bij het flatgebouw mochten parkeren. Aan de andere kant keek je ook uit op zand. Hier zou later het kunstwerk A9 verrijzen.

14

Dankzij Pauls column weet ik nu dat er voor het College Hotel een door een buurtactie geredde moerbeiboom staat. Ik kruis het Roelof Hartplein toch al zeker zestig jaar, ik moet die boom gezien hebben, het drong niet door. Zouden er in de Bijlmermeer wellicht ook bomen gestaan hebben die niet tot me doordrongen? Ik heb niet zoveel met bomen. Hoewel ... Ik herinner me nog goed de grote kastanjeboom achter in de tuin van het huis waar ik van mijn zesde tot mijn twaalfde woonde. Onder die boom speelden we, aten we en vertelden we elkaar verhalen. Het was een fijne boom.

Op mijn twaalfde verhuisden we naar de Frans van Mierisstraat en werd mijn vader eindelijk hoofdbewoner. Of het door dit hoofdbewonerschap kwam, weet ik niet, maar hij raakte al snel in een strijd gewikkeld met de onderbuurman. De buurman en mijn vader wilden beiden hun auto op dezelfde smalle plek tussen twee bomen, vermoedelijk iepen, parkeren. Ook als de auto van de buurman er al stond, lukte het mijn vader meestal toch, weliswaar met veel gehannes, de zijne er nog tussen te krijgen. Ooit was hierover zelfs een soort handgemeen, de buurman sloeg mijn vader met een stoffer op zijn hoofd. Mijn vader sprak: mijn bloed vloeit op uw stoep. Ja, zulke dingen gebeurden, ook bij Samenwerking.

En dan die andere kastanjeboom bij de boerderij in Overijssel waar we al bijna veertig jaar komen. Bij elk bezoek maakte ik een foto van hem, zestig foto's in alle jaargetijden. Op een gegeven moment begon de boom te bloeden, hij was ziek. In augustus 2004 klapte hij bij een windhoos in zijn geheel om, precies tussen het huis en het schuurtje ertegenover. Ik dacht aan Vasalis en aan dode kinderen.

De kastanjeboom bij de boerderij in Overijssel. Foto: Joan Baggerman

15

De zieke acacia wordt afgevoerd. Foto: Luc Sunter

En ik herinner me de acacia in de tuin van onze benedenbuurvrouw in de Nicolaas Maesstraat. Mijn man en ik woonden daar met onze twee zonen. Een machtige boom was dat. Ik moet hem al gezien hebben vanuit mijn meisjeskamer in de Frans van Mierisstraat, het drong niet door. Die acacia werd ook ziek. Hij werd afgevoerd door een hoogwerker. Nu hebben wij een postzegeltuyn in de Gerard Terborgstraat met vijf enorme bomen, waaronder twee coniferen. Ik heb een hekel aan coniferen. Een van de twee werd geplant toen de eerste echtgenote van de vorige huurder de Yad Vashemonderscheiding kreeg. Bomen doen me meer dan ik dacht. En dankzij Paul Krijnen dringen ze nu ook door.

Joan Baggerman geeft het stokje door aan Karel Wessels, haar vroegere onderbuurman in de Nicolaas Maesstraat. Karel is 14 jaar en levenslang bewoner bij Samenwerking.

Foto: Patricia Kockelkorn

Het wonder van de Nieuwe Manhuispoort

Reinder Tonkens

In de onderdoorgang van de Gerard Terborgstraat naar de daarachter gelegen binnentuin - de Nieuwe Manhuispoort - is een bloeiende ruilbibliotheek ontstaan na een oproep in SAMEN van juli 2016. In het begin waren er een paar mij bekende dames die zich het lot der uitgelezen boeken aantrokken en het kaf van het koren scheidden. Onleesbare 'ouwe meuk' werd alsnog met gezwinde spoed in de papierbak gedeponerd om te voorkomen dat de hele boel dichtslibde bij gebrek aan voldoende kastruimte. Van dat laatste is geen sprake meer. Er staat inmiddels een stevig contingent boekenkasten en er zijn steeds voldoende lege planken voor nieuwe aanvoer. Er lijkt een soort evenwicht te zijn ontstaan tussen vraag en aanbod. De vrijwillige bibliothecaressen hebben al een tijdje geleden hun werkzaamheden gestaakt, maar toch wordt de ruilbibliotheek kennelijk gemonitord, want iemand zorgt ervoor dat alles keurig wordt opgeruimd. Wie o wie?!

18

In mijn bezit is een sprookjesboek uit mijn prille jeugd. Aangeschaft door mijn moeder in 1949, het jaar van de eerste druk en het jaar dat wij bij Samenwerking kwamen wonen. Het heet Er was Eens... Het is stuk(voor)gelezen en ik doe het nooit weg. Wie zorgt er in stilte voor de Nieuwe Manhuispoort? De kabouterijtjes! "Het waren vlijtige kereltjes", zegt mijn sprookjesboek. Luister.

"Er was eens een schoenmaker, die buiten zijn schuld zo arm was geworden, dat hij niets meer over had dan het leer voor één paar schoenen. 's Avonds sneed hij de schoenen, die hij de volgende morgen wilde gaan bewerken en daar hij een goed geweten had, ging hij rustig naar bed, bad en sliep in. Toen hij de volgende morgen aan het werk wilde gaan, stonden de beide schoenen geheel klaar op zijn tafel."

Om een lang(er) verhaal kort te maken verklap ik de rest. Het waren twee kabouterijtjes die dat geheel uit eigen beweging deden. Avond

19

Foto: Reinder Tonkens

aan avond. Maar daar kwamen de schoenmaker en zijn vrouw pas achter toen zij een nacht opleven en zich verstopten om te zien wie hun zo behulpzaam was. Inmiddels waren zij van straatarm rijk geworden. Uit dankbaarheid maakte de vrouw van de schoenmaker prachtige kleertjes voor de kabouterijtjes en legde die voor hen neer. Toen ze die aantrokken zongen ze "zijn wij geen kereltjes keurig en fijn, waarom zouden wij dan nog schoenmakers zijn?". Ze huppelden de deur uit en kwamen nooit meer terug.

Daarom moeten wij onze nieuwsgierigheid bedwingen en niet stiekem op de loer gaan liggen om onze bibliotheekkabouters op heterdaad te kunnen betrappen. Laten zij hun werk in stilte voortzetten, ook al zijn wij allen nog zo nieuwsgierig wie o wie .....

Maar er is nog één ander ding dat mij van het hart moet: waarom is de Nieuwe Manhuispoort overdag donker en 's nachts verlicht als het hek gesloten is en je alleen maar door de tralies naar al die uitgestalde boeken kunt kijken? Kan dat niet andersom? Dat vind ik niet alleen, maar velen met mij. Ik heb menigmaal aan 'kantoor' gevraagd of daar iets aan gedaan zou kunnen worden. Tot nu toe zonder resultaat. Misschien dat deze oproep helpt, anders moeten we maar hopen op de kabouterijtjes.

Hoe sociëteit Olofspoort verscheen binnen Samenwerking

JEZUSMINA, WAT EEN VLAGGEN TOEN NOG OP KONINGINNEDAG

Jacques Bettelheim

De Studenten Sociëteit Olofspoort heeft nog geen twintig jaar bestaan: van 1951 tot 1970. Maar de vereniging drukte een belangrijk stempel op het studenten- én het maatschappelijk leven in het Amsterdam van de jaren zestig. Kort daarna werd een grote groep voormalige sociëteitsleden lid van Samenwerking. Hoe kwam dat? En hoe kijken leden terug op hun roerige studententijd en op onze coöperatie toen en nu? Een gesprek met prominente oud-Olofspoorters.

Notulen op een bonnetje

We zitten op een warme zomeravond in de tuin met Jan Donkers (75), Bertus Hendriks (76) en Bert Vuijsje (76). Minstens drie dingen hebben de heren met elkaar gemeen. Ze genieten bekendheid als journalist, ze zijn anno 2018 nog altijd lid-bewoner van Samenwerking en ze waren in de jaren zestig actief in het Amsterdamse studentenleven. Donkers en Vuijsje waren lid van sociëteit Olofspoort en tevens van het hieraan verbonden dispuut Oefening BAART Kunst, in de wandeling BAART.

Dit in 1963 opgerichte dispuut was niet minder roemrucht dan de sociëteit zelf. De notulen van de oprichtingsvergadering staan letterlijk op een bonnetje en bevatten de naam van Donkers en Vuijsje. Na verloop van tijd traden later bekende auteurs als Frits Boer, Theo Capel, John Jansen van Galen, Koen Koch, Guus Luijters, Wim Noordhoek en Rogier Proper tot BAART toe. Beschermheer was niemand minder dan Gerard Kornelis van het Reve, die tevens

fungeerde als coach van het voetbalelftal van BAART. Er is een elftalfoto bewaard gebleven waarop de grote volksschrijver zijn rechterhand liefdevol op de schouder van Donkers legt.

Verlicht progressief

Terug naar Olofspoort zelf. Toen Vuijsje en Donkers lid werden van de sociëteit, bestond deze al een kleine tien jaar. De sociëteit ontleende haar naam aan de Sint Olofspoort; een aan de Zeedijk gesitueerd gebouw dat als huisvesting zou dienen, hetgeen uiteindelijk niet doorging. Olofspoort was aanvankelijk gevestigd aan het Westeinde en verhuisde in 1960 naar de Keizersgracht 792. De sociëteit stond open voor mannen en vrouwen en had van meet af aan een links en alternatief karakter. Waarom voelden Donkers, Hendriks en Vuijsje zich tot het gezelschap aangetrokken? Voor de uit de Watergraafsmeer afkomstige en op zijn dertiende ('helaas') naar Bussum verhuisde Vuijsje, die al in 1959 toetrad, was het een uitgemaakte zaak dat hij geen corpslid zou worden: "ASC was te bekakt en USA te kleinburgerlijk." Wel werd hij lid van de socialistische studentenvereniging Politeia, "... maar bij Olofspoort voelde ik meteen herkenning en had ik het gevoel: hier hoor ik thuis. Het was het verlicht progressieve karakter dat me aansprak."

Bert Vuijsje, Bertus Hendriks en Jan Donkers (v.l.n.r.).
Foto: Reinder Tonkens

KUIJE

Sex is mono, love is stereo

LAUREL en HARDY

Pudding & Gisteren

dagje revolutie

Gerard Reve

het dispuut

BAART

hoe zestien AMSTERDAMSE studenten vanaf 1963 wel even de MEDIA zouden veroveren

Bikkelacht

samenstelling

AUP

frits boer, john jansen van galen & bert vuijsje

Voorkant bundel elfde lustrum BAART met artikelen van onder anderen Frits Boer, Theo Capel, Jan Donkers, John Jansen van Galen, Hans Knegtman, Koen Koch, Guus Luijters, Wim Noordhoek, Rogier Proper en Bert Vuijsje.

Heineken

Oeffening bijzet kunst

Op zaterdag 17.12.1963 in 't Prinsenhof' ...

het meest gekopte!

BAART

(met 'beschermheer' Gerard Reve) was geen traditioneel studentendispuut maar een brandpunt van de culturele omwenteling in de jaren zestig. Popmuziek, thrillers en jazz werden er ongebruikelijk serieus genomen. Het genootschap, opgericht in 1963, werd bekend door de bevordering van 'Jeugdsentiment de Jaren '50' en door de arrestatie van drie leden wegens belediging van prinses Beatrix. Met als springplank het studentenblad Propria Cures en Hitweek/Aloha maakte meer dan de helft van de BAART-leden naam als journalist, onder meer bij VPRO, Vrij Nederland en Hoopse Post. Deze bundel bij het elfde lustrum biedt toenmalige artikelen van onder anderen Frits Boer, Theo Capel, Jan Donkers, John Jansen van Galen, Hans Knegtman, Koen Koch, Guus Luijters, Wim Noordhoek, Rogier Proper en Bert Vuijsje. Een boeiend perspectief op een curieuse tijd.

WHAT'S GOING ON ON IF YOU KNOW LET'S KNOW FADO VPRO VRIJDAG VPRO FRIDAY

TENTONSTELLING

Wees Lullig Lees FIGWEER

AUP.nl

Achterkant lustrumbundel. Op het bonnetje de 'notulen' van de oprichtingsvergadering 8 februari 1963.

Portret van een zak

Donkers, die enkele jaren later Olofspoorter werd, en Hendriks kwamen beiden uit niet-academische milieus. Donkers, geboren en getogen in Amsterdam-Noord, zat op de hbs en was daarmee in de jaren vijftig een van de weinige jongeren in Noord die middelbaar onderwijs volgden. Door het IJ over te steken kwam hij in die tijd in aanraking met de stadscultuur van het 'echte' Amsterdam. In zijn middelbareschooltijd kocht hij regelmatig The Observer bij een tijdschriftenzaak aan het Damrak. Op een dag zag hij in het rek een handjevol exemplaren van studentenblad Propria Cures (PC) liggen. "Er stond een verhaal in over de toenmalige hoofdredacteur van Elsevier, en op de omslag stond als kop 'Hendrik Arie Lunshof: portret van een zak'. Prachtig, dacht ik, daar wil ik bij."

Studeren was helemaal exceptioneel in Donkers' milieu. In diezelfde tijd las hij in een studiegids dat gaan studeren – anders dan hij vermoedde – niet per se synoniem was met je laten kaalscheren. Aantrokken door 'de creatieve sfeer' meldde hij zich bij Olofspoort, en werd midden jaren zestig daadwerkelijk redacteur bij PC.

24

Hendriks, opgegroeid in Apeldoorn in een gezin van kermisreizigers, studeerde eerst in Nijmegen, waar hij lid was van Diogenes, een vergelijkbare progressieve studentenvereniging, maar hij switchte enkele jaren later naar Amsterdam. Daarmee volgde hij het spoor van de later bekende studentenleider Ton Regtien, die in

Baart-elftal 24 juni 1966: Staand v.r.n.l. Gerard Reve (coach), Jan Donkers, Nico Scheepmaker (scheidsrechter) en verder uiterst links Theo Capel (met petje). Zittend midden Bert Vuijsje. Liggend John Jansen van Galen.

1963 de StudentenVakBeweging (SVB) oprichtte. Hendriks kwam, hoewel geen lid, geregeld met zijn SVB-vrienden die dat wel waren bij Olofspoort over de vloer – anders dan bij andere studentenverenigingen 'gold daar niet zo'n streng deurbelid'. Later werd hij docent Midden-Oostenstudies en maakte hij naam als Midden-Oostendeskundige.

Maagdenhuisbezetting

In mei 1969 kwam het drietal elkaar tegen bij een van de gebeurtenissen die beeldbepalend waren voor het Amsterdam van de jaren zestig: de Maagdenhuisbezetting. Hendriks, die enkele jaren daarvoor voorzitter was van de Algemene Studenten Vereniging Amsterdam (ASVA), staat te boek als een van de leidende figuren van de bezetting van het bestuurscentrum van de Amsterdamse universiteit. Hij nuanceert die kwalificatie, maar poetst zijn betrokkenheid geenszins weg: "Het sein voor actie was rector-magnificus Belinfantes beroemde uitspraak dat hij inspraak van studenten 'een loze kreet' vond. Ik heb toen vrijwel alle massavergaderingen voorgezeten, eerst in de Lutherse Kerk, van waaruit de bezetting van het naastgelegen Maagdenhuis werd voorbereid, en vervolgens in het Maagdenhuis zelf, nadat we het sein 'klaar voor de oversteek' hadden gekregen."

25

Vuijsje was in '69 al een paar jaar uitgestudeerd: sinds twee jaar was hij verslaggever bij Het Parool. Hij bevond zich in het Maagdenhuis toen de politie een eind aan de bezetting maakte en de boel ging ontruimen. Vuijsje werd net als alle andere aanwezigen meegenomen naar het politiebureau, waar hij onmiddellijk weer werd vrijgelaten. Hij schreef over de bezetting een artikel 'van binnenuit', waar de gezagsgetrouwe hoofdredactie van Het Parool flink het mes in zette. Voor Vuijsje reden om de krant snel te willen verlaten: een paar maanden later werd hij redacteur bij de Haagse Post, waar hij twaalf jaar zou blijven, om vijftien jaar later – na de fusie met De Tijd – als hoofdredacteur terug te keren.

Ook Donkers was in 1969 actief als journalist: hij was popmuziekrecensent voor de Volkskrant, redacteur van het undergroundtijdschrift Aloha/Hitweek en programmamaker bij de VPRO. Hij meldde zich tijdens de Maagdenhuisbezetting aan als 'persmusket', maakte de eerste nacht van de bezetting mee en was betrokken bij het kraken van de kast van rector-magnificus Belinfante.

‘Het zoemde rond’

De overgang van de jaren zestig naar het volgende decennium vormde niet alleen de opmaat naar een minder woelige maatschappij, maar markeerde ook de komst van een hele generatie oud-Olofspoortleden naar Samenwerking. De drie geïnterviewden weten niet wie de eerste van de voormalige sociëteit was die zich voor het lidmaatschap van de coöperatie aanmeldde. Ze noemen namen van wijlen psycholoog en psychotherapeut Theo IJzermans, schrijfster Mensje van Keulen en de latere NRC-adjunct-hoofdre-dacteur en AD-hoofdre-dacteur Peter van Dijk, maar ook voor hen is onduidelijk wie als eerste de stap richting lidmaatschap zette. “Het zoemde rond dat je lid kon worden”, herinnert Donkers zich.

Te schijterig om te kopen

Het moet in ieder geval ergens rond 1970 zijn geweest dat een golf van oud-Olofspoorters lid werd én een huis binnen Samenwerking kreeg toegewezen, want dat was toen nog geen enkel probleem.

26

Waarom was de toen nog burgerlijke coöperatie, waarvan de populatie werd gedomineerd door gemeenteambtenaren, procuratiehouders, onderwijzers, leraren en musici, zo in trek bij jonge, kritische en linkse journalisten en wetenschappers? Voor een deel berustte hun keuze voor Samenwerking op een negatieve afweging: een huis kopen ketste af of was principieel geen optie. Donkers komt er ronduit voor uit dat hij ‘te schijterig’ was om te kopen, Vuijsje droomde in die tijd over een koopwoning van 70.000 gulden (zo’n 32.000 euro) waarvan de fundering moest worden vernieuwd (‘maar een concreet plan is er nooit geweest’) en voor Hendriks was vrijheid altijd een belangrijke overweging om geen hypothecaire verplichtingen aan te gaan: “Ik wilde altijd de ruimte hebben om tegen een baas te zeggen: val jij maar dood.”

Spreekuur van 19.40 tot 19.45

Successievelijk vestigde het drietal zich binnen Samenwerking. Vuijsje was de eerste, toen hij op 1 mei 1974 aan de Harmoniehof ging wonen. Dat Samenwerking anno jaren zeventig nog behoorlijk behoudend was, ervoer hij daags voor de verhuizing: al lopend door ons bezit op Koninginnedag werd de sociaaldemocratische republiek geconfronteerd met behoorlijk wat Oranjeklanten: “Jezusmina, wat een vlaggen. Ik vroeg me af waar ik was beland.” Maar al vrij

snel merkte hij dat zaken veranderden, al dan niet onder invloed van de komst van de Olofspoorters. “Er was sprake van een generatieswitch.” Wel herinnert Vuijsje zich uit die periode nog wat restanten van de Tweede Wereldoorlog. Er was een huisarts binnen Samenwerking gevestigd van wie algemeen bekend was dat hij tijdens de bezetting fout was geweest. Vuijsje: “Arend Jan Heerma van Voss, die toen ook al bij Samenwerking huurde, suggereerde om het bord bij zijn voordeur aan te passen: spreekuur van 19.40 tot 19.45.”

Mensen die zichzelf graag horen praten

Coöperatietijgers zijn ze geen van drieën geworden. Bertus Hendriks heeft zich altijd afzijdig gehouden van het bestuurlijke circuit binnen Samenwerking: “Ik zat in het bestuur van de lagere school van de kinderen, en dat vond ik wel voldoende.” Jan Donkers bezocht af en toe een algemene ledenvergadering, maar vond dat deze bijeenkomsten te veel werden gedomineerd door mensen “... die zichzelf iets te graag horen praten. Het leken wel VPRO-vergaderingen.” Bert Vuijsje is een tijd actief geweest binnen de ledenraad; niet geheel tot zijn genoegen. “Toen ik aantrad, zat er een bestuur waarmee absoluut niet te communiceren viel. Als je bij wijze van spreken aan de voorzitter vroeg hoe laat het was, kreeg je als antwoord dat het bestuur zich in die vraag ging verdiepen en erop terugkwam. Met een paar geestverwanten binnen de ledenraad hebben we het toenmalig bestuur weg kunnen krijgen. Ik dacht toen nog: mooi, dan krijgen we nu een normale vergadersfeer. Maar dat viel tegen; de ellende ging gewoon door. Met hoogopgeleiden op leeftijd is nu eenmaal lastig te dealen. Ik heb mijn termijn met stijgende tegenzin uitgediend.”

27

Chopin-etude en kwetterende vogels

Maar het drietal ziet allerm minst om in wrok: de midzeventigers wonen nog altijd met veel plezier binnen Samenwerking. Ze hebben alle drie een wooncarrière bij Samenwerking achter de rug die een aantal woningen omvat. Over weggaan prakkiseren ze niet. Donkers: “Ik laat Amerikaanse expats weleens ons bezit zien. ‘Wow’, krijg ik dan te horen als ik ze laat raden naar mijn huur; het is minder dan de helft van wat ze meestal denken.” En het is dezelfde Donkers die het Samenwerkinggevoel bijna poëtisch samenvat: “Zondag op het balkon, heel in de verte een etude van Chopin, kwetterende vogels.”

Gesprek met de wijkagent

Els van Eijden

Linda Smit is sinds 1 januari 2016 onze wijkagent. Haar werkgebied heet de Nicolaas Maesbuurt en loopt door tot aan de De Lairessestraat ter hoogte van de Emmastraat. Toen in 2000 de functie van 'buurtregisseur' bij de politie werd ingevoerd, wist Linda al dat ze dit wilde: 'Je kunt namelijk zo dieper op bepaalde situaties ingaan.' Ze heeft toen een speciale opleiding gevolgd. Aanvankelijk werkte Linda in de Plantagebuurt en later de Minervabuurt; vervolgens is zij haar voorganger in de Nicolaas Maesbuurt, Mhossine el Mazouni, opgevolgd.

28

Inmiddels is de benaming buurtregisseur omgedoopt tot wijkagent, maar dat neemt niet weg dat Linda – als een spin in het web – de regie voert in samenwerking met verschillende maatschappelijke partners binnen de hulpverlening en bijvoorbeeld het stadsdeel. Zij wil de buurtbewoners betrekken bij dit werk. Linda: 'Mijn doel is namelijk een veilige en leefbare woonbuurt. Nu kennen de meeste leden van Samenwerking elkaar beter dan gemiddeld; daarom is er in deze buurt meer sociale controle, dat is goed. De laatste jaren zijn er veel nieuwe vormen van oplichting bij gekomen, waar met name oudere bewoners slachtoffer van werden. Deze oplichters gebruiken babbeltrucs waarmee ze toegang willen krijgen tot de woning'. Daarom organiseert Linda ook regelmatig voorlichtingsbijeenkomsten samen met het stadsdeel, met de boodschap: laat niemand binnen! Daarnaast vragen ook het Leger des Heils en de scholen Fons Vitae, Joke Smitcollege, Nicolaas Maes en de Peetersschool extra aandacht. Bovendien heeft onze buurt een paar drukke wegen met openbaar vervoer, veel woonwerkverkeer en toeristen. 'Dat geeft een veel drukker straatbeeld dan mijn vorige buurt', aldus Linda.

Linda is een toegankelijke agent; zij heeft geen vast spreekuur, maar is wel soms aanwezig in huize Lydia of de Nieuwe Coenen. Zij denkt erover om op gezette tijden positie in te nemen op een druk bezochte plek in de buurt. Want het wijkteam zit nu verder weg door de sluiting van het bureau aan de Koninginneweg. En op 19 april komt de politie met een zogenaamd Medialab de buurt in. In deze bus, die geparkeerd wordt voor het medisch centrum, kunt u dan voor een kop koffie met een 'cop' met de politie in gesprek gaan. Ook social media worden hiervoor ingezet. Linda is te vinden op Instagram en Facebook en maakt deel uit van diverse Whatsappgroepen in de buurt. U kunt Linda bereiken via het bureau Zuid-Buitenveldert gevestigd aan de Van Leijenberghlaan 15 en 0900 – 8844. Of mail naar linda.smit@politie.nl

29

Foto: Lenette van der Plas, Communicatiebureau Gemeente Amsterdam

Bart Geerink. Foto: Reinder Tonkens

Uit het kantoor

Bart Geerink

Op 5 november ben ik, Bart Geerink, als interim-directeur gestart. Ik woon al veertig jaar in Amsterdam en ben in die tijd tientallen keren langs de prachtige woningen van Samenwerking gefietst. Als de wingerd aan de Reijnier Vinkeleskade verkleurt en de herfst aankondigt, is het een van de mooiste plekken van Amsterdam. Net als de Harmoniehof, een plek die als vanzelf rust geeft.

Mijn belangstelling voor bouwen en wonen stamt uit de tijd dat ik zelf een actieve bewoner was. Ik was huurder en lid van Onze Woning, een van de voorgangers van De Key. Ik ben daar enige tijd lid van de ledenraad en bestuurslid geweest. Dat was nog in de tijd dat er veel woningbouwverenigingen in Amsterdam waren. Daarna heb ik van mijn hobby mijn werk gemaakt. Ik heb onder meer bij Woonzorg Nederland, De Key, de Alliantie, Woningbedrijf Velsen en Intermaris gewerkt.

In mijn vrije tijd zet ik me in voor broedplaatsen voor kunstenaars in Amsterdam. Ik ben lid van de gemeentelijke commissie die plannen voor broedplaatsen beoordeelt en penningmeester van broedplaats BOUW in Amsterdam-West. Op dinsdag en zondag ben ik op de squashbaan te vinden. Samen met mijn echtgenote Agnes ben in het weekend graag in mijn caravan op het terrein van kampeervereniging de Leek bij Broek in Waterland. Ik heb twee kinderen, die beiden in Amsterdam wonen.

Ik zie ernaar uit om bij Samenwerking te gaan werken, een vereniging met prachtig bezit en een lange en bijzondere historie. Samen met bestuur, ledenraad en medewerkers wil ik graag voor goede dienstverlening aan de bewoners zorgen. Ik verwacht dat ik vooral op het gebied van onderhoud en duurzaamheid mijn kennis en ervaring kan inzetten.

Mededelingen

Het kantoor van Samenwerking heeft de afgelopen weken een flinke opknapbeurt gehad. Alles is opnieuw geschilderd, de vloerbedekking is vervangen en het licht is verbeterd. Op 5 december zijn alle werkzaamheden afgerond. We kunnen dan huurders, leden en andere relaties weer in een opgefrist en mooi kantoor ontvangen.

Vanaf maandag 24 december tot en met dinsdag 1 januari is het kantoor gesloten. Voor dringende zaken kunnen huurders bellen met de boodschappendienst. Iedere woensdag van 14 tot 17 uur houd ik spreekuur in het kantoor. U bent van harte welkom voor vragen.

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging "Samenwerking" B.A.
Roelof Hartstraat 42, 1071 VK, Amsterdam, www.samenwerking.org, 020 66 285 84
Redactie: Jacques Bettelheim, Els van Eijden, Leo Pauw, Reinder Tonkens en
Co Welgraven. E-mail: redactiesamen@samensamenwerking.org
Ontwerp: joseph plateau. Fotografie: Patricia Kockelkorn. Drukwerk: Straatsma PMS